

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs: 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie: Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

Kanttekeningen betreffende de bevoegdheid van de Voorzitter der Rechtbank van Koophandel in zake oneerlijke mededinging

De bevoegdheid in zake oneerlijke mededinging, zoals zij geschapen werd door het K. B. n° 55 van 23 December 1934 heeft sedert haar ontstaan tot heden aanleiding gegeven tot betwistingen.

Het voorwerp dezer bescheiden bijdrage is niet een volledige uiteenzetting te geven over deze uitzonderlijke bevoegdheid. Wij bedoelen hier alleen enkele kanttekeningen te maken bij een paar recente bevelschriften hieromtrent, in dit tijdschrift gepubliceerd.

De Heer Voorzitter der rechtbank van koop-handel is luidens art. 3 van het K. B. dd. 23 December 1934 bevoegd om te bevelen dat een einde zal worden gesteld aan daden die indruisen tegen de methoden van eerlijke mededinging.

Deze bevoegdheid is van uitzonderlijke aard daar zij zelfs uitgebreid wordt tot zekere geschillen die, ratione materiae, niet tot zijn bevoegdheid zouden behoren, omdat ze aan de handel vreemd zijn (art. 1).

Zij is echter ook van uitzonderlijke aard, — en dit is het punt waarover onze beschouwingen thans gaan — door het feit dat hij uitspraak doet als in een kortgeding, terwijl hij echter een definitieve beslissing ten gronde velt, m.a.w. een vonnis in de echte zin van het woord.

Het Koninklijk besluit voorziet in art. 3 dat het geding ingeleid wordt voor de heer Voorzitter die uitspraak doet in overeenstemming met de regelen van het kortgeding. Hetzelfde artikel voorziet een afwijking hieraan nl., dat verzet niet ontvankelijk is tegen het bevelschrift bij verstek gewezen.

Ofschoon de beslissing van de voorzitter een bevelschrift genoemd wordt, en ondanks het feit dat de regelen van het kortgeding van toepassing zijn is deze rechtspleging geen kortgeding.

1. *De dringendheid*, essentiële voorwaarde voor

de bevoegdheid in kortgeding is niet vereist. Niet alleen, zoals meestal aangevoerd wordt, omdat de spoedeisende aard van het geding onweerlegbaar door de wetgever vermoed wordt, maar bovendien, en vooral zelfs, omdat vanaf het ogenblik waar het bevelschrift *kracht* van gewijsde bezit, nieuwe inbreuken een strafrechterlijk misdrijf worden, met nieuwe sancties beteugeld zoals straffen en aanplakking van het vonnis van de strafrechtbank.

Een bevelschrift van de voorzitter van de burgerlijke rechtbank van Aarlen, zetelende in handelszaken, in kortgeding, dd. 7 Maart 1947 (Pas. 1947, III, 85) heeft duidelijk vooropgesteld: dit geding heeft een preventief karakter. De eis blijft ontvankelijk en gegrond, zelfs wanneer de verweerder akte vraagt van het feit dat de inbreuk geëindigd is op het ogenblik van het te wijzen bevelschrift. De eis blijft gegrond, omwille van het te bekomen vertrekpunt voor inbreuken op de strafwet, door deze wetgeving voorzien in geval van recidive.

2. In het kortgeding gaat het er om een *voorlopige* uitspraak, zoals in art. 806 Wb. B. Repl. bepaald wordt.

Art. 809 zegt daarenboven zeer uitdrukkelijk: «De bevelschriften in kortgeding brengen geen nadeel toe aan de zaak ten principale». M. a. w. de beslissingen van de voorzitter zetelende in kortgeding, kunnen nooit beslissen nopens de *grond* van een geschil. Zij kunnen nooit een bestendige toestand veroorzaken. In feite is het gewone kortgeding ten andere meestal het accessorium van een hoofdzaak, die voor de rechtbank reeds of weldra aanhangig is (benoeming van deskundige — voorlopige maatregelen in zake echtscheiding). Het bevelschrift bezit dan ook geen gezag van gewijsde, precies omdat er niet ten gronde, en slechts te voorlopige titel beslist wordt.

Hier integendeel wordt een echt vonnis geveld, al noemt de wetgever het een bevelschrift. (Gent, 1 Mei 1939, Jur. Comm. Fl. 1939, 39). Het beslist ten gronde, doordat het een feitelijke toestand, en bepaalde handelingen vaststelt; dat het vaststelt dat in rechte de bestreden handeling indruist tegen de eerlijke handelsmethoden. Het bevelschrift neemt bovendien een definitieve maatregel: een verbod om verder de bestreden handeling te herbeginnen, of een bevel om er mede op te houden.

Het bevelschrift heeft gezag van gewijsde, vanzelfsprekend onder voorbehoud van de regel «*tantum judicatum, quantum litigatum*».

Daar waar in het eigenlijke kortgeding geen sprake kan zijn, om dezelfde redenen, van *litispendingie*, zou deze in dit geding wel kunnen opgeworpen worden, indien een eis hangend zou zijn voor de rechtbank volgens de regelen van het gemeen recht. Inderdaad twee rechtbanken zouden over dezelfde grond tegenstrijdige beslissingen kunnen vellen.

Wij stellen dus vast dat de wetgever hier een bijzondere bevoegdheid ingesteld heeft, waarin rechtspleging van het kortgeding voorzien wordt, op art. 809 van het wetboek van Burgerlijke Rechtspleging na, wat het verzet betreft.

Wij kunnen het dan ook niet beter noemen dan een *oneigenlijk kort geding*.

Inderdaad wij staan hier op gebied van *rechtspleging* voor een kort geding. Alleen de bevoegdheid en de gevolgen van het bevelschrift zijn helemaal *sui generis*.

In dit licht kunnen we bezwaarlijk akkoord gaan met de motivering en de beslissing van de heer voorzitter der rechtbank van Koophandel te Sint Niklaas, dd. 18 Maart 1849 (Rechtskundig Weekblad 1947-48, 962).

Volgens onze bescheiden mening wordt er in de motivering een verkeerde redenering op na gehouden.

Het ging er over een eis strekkende tot «gedaagde te horen zeggen voor recht dat het gebruik van de handelsbenaming «Unigro» ten opzichte van aanlegster, een daad van oneerlijke mededinging uitmaakt, strijdig met de eerlijke gebruiken in zake handel; gedaagde zich te horen verbieden voortaan... de benaming «Unigro» te gebruiken...»

De eis was blijkens de termen der inleidende dagvaarding aanhangig gemaakt bij de «heer voorzitter der Rechtbank van Koophandel, *zetelende in kortgeding*».

De eis was klaarblijkelijk gesteund op het K. B. n° 55 dd. 23 December 1934; wij weten echter niet of in casu de ingeroepen wet vermeld werd in de inleidende dagvaarding. Doch hier werd klaarblijkelijk de eis ingesteld op grond van deze wetgeving: er werd ten gronde een definitieve maatregel, een bestendig verbod, gevraagd. Bovendien schijnt het bevelschrift zelf er op te wijzen dat in feite het geding gevoerd werd over het K. B. van 23 December 1934.

De rechtbank verklaarde zich onbevoegd omdat gedagvaard was voor de heer voorzitter «*zetelende in kortgeding*» en niet «*zetelende als in kortgeding*».

Weliswaar is de bevoegdheid *ratione materiae* van openbare orde en moet de rechtbank ambtshalve hare onbevoegdheid vaststellen wanneer daar aanleiding toe bestaat.

De voorzitter was echter niet onbevoegd, aangezien de wet hem de bevoegdheid verleende om te beslissen over de eis der inleidende dagvaarding.

De *materia* der bevoegdheid wordt niet geschonken door de ontstentenis van het woordje *als*.

Deze beslissing is des te onbegrijpelijker daar in de aangehaalde rechtspraak verwezen werd naar een tegenstrijdig bevelschrift der rechtbank van Gent, dat van een juist inzicht getuigde, en volgens onze zeer bescheiden mening, ook van meer gezond verstand. De kwestie is in de practijk niet zo belangrijk als de typiste van de deurwaarder maar niet haar «als» in de machine laat bij het hertijpen van het project der dagvaarding...

Doch wij menen dat dergelijk formalisme indruist tegen ons hedendaags recht, en de leek, die er mede kennis maakt, de schouders zou ophalen over onze wetenschap.

Deze motivering druist in tegen de wet en tegen de geest van de moderne rechtswetenschap.

De dagvaarding moet immers, om een eis in te leiden, zekere essentiële vermeldingen inhouden door art. 61 vermeld nl.: het voorwerp van de eis, en de bondige uitenzetting der middelen tot staving ervan. De *ratio legis* is duidelijk: de verweerder moet weten waarover het proces gaat en waarover hij zal te verantwoorden hebben. Verder aanduiding der partijen, deurwaarder, datum en de rechtbank die zal moeten over het geschil uitspraak doen.

Een beginsel dat reeds sedert lang aangenomen werd door de rechtspraak, om tegen juridische spitsvondigheden en overdreven formalisme in te gaan, die wellicht een andere naam verdienen, luidt dat de rechtbank uit de overige bestanddelen der dagvaarding, de ontbrekende of verkeerde vermeldingen mag aanvullen (Frans Verbrekingshof, 17 Februari 1896, D. P. 1896, I, 181).

Bovendien is er het nieuwe art. 173 van het Wb. van Burgerlijke Rechtspleging, zoals het ingevoerd werd in 1936 «geen nietigheid van het exploit... kan worden toegestaan tenzij het bewezen is dat zij de belangen van de tegenpartij schaadt».

De dagvaarding was dus niet nietig. Men zal echter zeggen: hetzelfde artikel maakt voorbehoud wat de bevoegdheid betreft.

Welnu er is hier geen spraak van onbevoegdheid.

De voorzitter van de Koophandelsrechtbank van Gent had een dergelijk argument (dat uitdrukkelijk opgeworpen was) te beantwoorden. Hij deed het met veel gezond verstand, en juridische zin (bevelschrift in zake De Schepper-Bruggeman t/ Minne van 24 Mei 1947, R. W. 1947-48, 104).

In deze zaak was het woordje «als» eveneens vergeten. Het bevelschrift merkte terecht op dat op de ingestelde vordering beslist wordt overeenkomstig de rechtspleging van het kortgeding; dat het wel voor de rechter der kortgedingen is dat de vordering in ophouding moet gebracht worden, die echter, krachtens deze speciale bevoegdheid, ten

gronde moet beslissen. Dit bevelschrift besluit dan ook dat het woordje « als » overtollig is.

Bij deze redenering voegde een bevelschrift dd. 17 November 1947, van de voorzitter der rechtbank van Hasselt zetelende in handelszaken, een andere zienswijze bij om tot hetzelfde besluit te komen : de bewoordingen « zitting houdende als in kortgeding » zijn allemaal overbodig, van zodra gedagvaard werd voor de *voorzitter daar deze de bevoegde rechtbank uitmaakt*, die de wet moet kennen, en van *ambtswege* de wet moet toepassen o.m. de rechtspleging en de beslissing voorzien door het K. B. dat de materie regelt. (Kortgeding Hasselt, 14 November 1947, R. W. 1947-48, 386).

Onze voorkeur gaat naar de opvatting gehuldigd in dergelijke rechtsopvatting.

De opvatting wordt ook gehuldigd in een bevelschrift van de voorzitter van de Burgerlijke rechtbank van Oudenaarde, zetelend in een eigenlijk kortgeding, dd. 11 Juni 1948 dat in dit nummer gepubliceerd wordt.

In dit geding waren de woorden « in kortgeding » weggelaten; en de onbevoegdheid werd opgeworpen. Deze beslissing merkte op dat de andere elementen der dagvaarding volstonden, nl. datum, plaats, uur, « voor de voorzitter der rechtbank » en de aanduiding van het voorwerp van de eis.

Wij mogen dus besluiten dat mits vermelding « voor de voorzitter zetelende in kortgeding » de ontstentenis van het woordje « als », wel vroeger in de periode van het formalisme een vraag zou doen oprijzen hebbende betreffende de geldigheid van het exploit, maar geen kwestie van bevoegdheid stelt indien het voorwerp van de eis wel duidelijk die is welke door het K. B. van 23 December 1934

geschapen werd. We staan hier voor een oneigenlijk kortgeding, wat de beslissing betreft.

De bevoegde rechtbank is de voorzitter zetelende in kortgeding.

Deze zienswijze wordt gesteund door een recent arrest, van het Hof van Beroep van Brussel (7 Februari 1948, Pas. 1948, II, 48). In dit laatste geval was de eis ingeleid voor de voorzitter zetelende *in kortgeding*, gesteund op het K. B. dd. 23 December 1934, doch strekkende tot een *voorlopige maatregel* (à statuer au provisoire sans préjudice au principal). Het Hof merkt zeer juist op dat de voorzitter luidens het K. B. een definitief verbod ten gronde moet uitspreken, en dat hij niet bevoegd is om ten voorlopige titel iets te verbieden. Dit is essentieel, het gaat over het voorwerp van de eis. Ten onrechte werd door de eiser een voorlopige maatregel gevraagd, die niet mocht toegestaan worden, en anderzijds kon niet ultra petita uitgesproken worden. De zienswijze van het Hof is klaar en duidelijk.

Wij besluiten dus dat de wetgever van 1934, geen nieuwe rechtbank ingesteld heeft maar dat de bevoegde rechtbank de voorzitter van het kortgeding is, die in deze materie een definitieve beslissing ten gronde moet nemen. Hij is onbevoegd om een bevelschrift ten voorlopige titel te nemen. Hij velt, met de rechtspleging van het kortgeding, een vonnis dat gezag van gewijsde bezit en het geding ten gronde beslecht. O.i. dient gereageerd te worden tegen al te groot formalisme dat niet meer actueel is en een hinderpaal zou zijn tegen deze expeditieve proceduur, die de ratio legis van 1934 was en thans steeds geldend blijft.

Jan RONSE,
Advokaat bij het
Hof van Beroep te Gent.

RECHTSZEDEN EN MODERNE BESCHAVING

In het nummer van het Rechtskundig Weekblad van 19 December 1948 hebben wij het genoegen gehad de reden te kunnen publiceren die uitgesproken werd door Mr J. Lindemans op de openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Brusselse balie op 11 December 1948.

Tot ons spijt beschikten wij toen niet over de geschreven tekst der rede die door de Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap Mr Verougstraete werd uitgesproken als antwoord op deze van Mr Lindemans. Het is ons een groot genoegen thans de tekst van deze belangrijke toespraak te kunnen drukken.

* * *

REDE VAN Mr W. VEROUGSTRAETE, Voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap

Mijn waarde Confrater,

U hebt een van de meest brandende problemen gekozen die de huidige rechtswereld beroeren. Wat men heeft genoemd het contractueel dirigisme, het barsten van de contracten, de verovering van het burgerlijk recht door het publiek recht, of... het recht van zijn schulden niet te betalen.

U hebt ook aangestipt hoe eigenaardig het was dat

uit tal van contracten, de menselijke persoon ongemerkt verdwenen was.

Maar laat mij toe het U vriendschappelijk te zeggen, U hebt ons op onze honger gelaten.

Is het jeugdige schroom, is het onderschatting van Uwe krachten? U doet mij denken aan een meditatieven jongeling die bloemen zou gaan plukken en dan, de ruiker bijeengegaard, ze onachtzaam uit zou strooien een voor een.

Zo hebt U in onze gedachten deze zo gewone en toch onthutsende moderne verschijnselen uitgestrooid, de nieuwe flora die ons contractenrecht heeft overgroeid in zulke mate dat van de oorspronkelijke bodem haast niets meer te herkennen valt.

O, U hebt Uwe voorbeelden gekozen met veel zorg en met een merkwaardige observatiegeest en U hebt ons het belang laten aanvoelen van deze verrassende gedaanteverwisseling.

En Uwe verdienste is wel van, met een soort coquetterie het gewoonste, het meest alledaagse te hebben uitgekozen om er in te ontwaren hetgeen de fundamenteën zelf van ons recht had aangetast.

Ten slotte hebt U ons het hele risico overgelaten van een weg te vinden in dit verwarde wilde gewas waar weliswaar de grootste juristen van onze tijd in

vertwijfeling zijn blijven steken. Zoudt U hebben gespeculeerd op een zekere reputatie van vermetelheid van Uwe voorzitter, en op het talent van Uwe stafhouder om op steile klippen aan equilibre te doen?

Mijnheer de Stafhouder, wij staan er nu voor, en, ofwel moesten we een medeplichtig stilzwijgen bewaren ofwel moeten we zelf onze kleren en onze huid scheuren in dit stekelig kreupelhout.

Is het niet wonderlijk, Dames en Heren, hoe hetzelfde onderwerp steeds weer te voorschijn komt op alle vergaderingen waar juristen bijeenkomen?

« Benjamin Constant en de liberale gedachte », luidt het in deze zaal vóór twee weken.

In Antwerpen, voor vier weken, beschreef Meester Van Baerle de strijd tussen de « Twee Rechtsorden », enerzijds de nieuwe verwarde, in talrijke uitzonderingswetten bevatte rechtsorde die de sociale en economische noden der gemeenschap doet eerbiedigen, anderzijds de oude rechtsorde, gebouwd op de vrije wil van het individu.

Hier nog verleden jaar, vochten Mr Logé en Mr Maurice Cornil over de wijze waarop zij elk volgens eigen keuze, de vrijheid verkozen.

Hier ook was het dat Mr Van Hecke verleden jaar de misbruiken der economische macht besprak, de mogelijkheid en wenselijkheid van een doelmatige beteugeling van de economische vrijheid.

En ik zou u kunnen voortgaan, in de weken en de jaren, want waar gij hier in dit paleis een schaduw ontwaart, een vluchtige wolk, een nevel, een dwarreling van licht en duisternis, de klacht van een deurengel, het gekreun van een vloer, een fluisterende zucht onder de hoge korinthische kolommen, alle verschijnselen waaraan onze voorouders de spookhuizen herkenden, twijfelt er niet aan, het is het spook van de vrijheid van 1789, ten ewigen dage gedoemd om in de tempels van het Recht te zwerven zonder hoop.

De vrijheid, de schim die wij allen vervolgen zodra wij alleen gelaten worden met ons geweten, met het bewustzijn van de rondom ons gekrenkte menswaardigheid.

De vrijheid, ongeneesbaar ideaal, steeds open wonde die we in ons dragen, alsof de « Déclaration des Droits de l'homme » de arend was die, het hele leven lang onze lever moest verslinden.

Gevaarlijk en verrukkelijk ideaal!

Weliswaar, de filosofen van 1789 en de juristen van 1804 kunnen als verontschuldiging inroepen dat vóór anderhalve eeuw zij de stoommachine, de electriciteit, de tentaculaire economische machten, de trusts, het bankwezen, ons gemecaniseerd bestaan niet konden voorzien.

He ja, de evolutie heeft zich ontwikkeld met een snelheid die niet was te voorzien.

Alles is vlugger gegaan, maar dezelfde weg op.

Wanneer de wetgever de mens heeft geplaatst tegenover de mens, zonder ander wapen, zonder ander schild dan de vrije wilsuiting, dan heeft hij de wolven losgelaten op de schapen. En het heeft niet lang geduurd!

Het onafwendbaar resultaat is gekomen, maar vlugger dan denkbaar was.

Moeten wij hier de helse beelden van Germinal oproepen, de mijnwerkerskrotten waar Vincent Van Gogh een tijdje het leven der paria's ging delen?

Moeten wij herinneren aan de onderzoekscommissie, aangesteld in 1843, die voorstelde onder impuls van Ducpétiaux, namelijk de duur van arbeid te beperken tot 12 ½ uur per dag, het verbod voor kinderen onder de 12 jaar in de mijnen te werken, de

duur van de arbeid voor kinderen van 12 à 18 jaar te beperken tot 8 uur per dag. Het parlement verwierp deze voorstellen die inbreuk maakten op de vrijheid van de mens vanaf zijn 12de jaar.

Dat gebeurde toen, in volle opbloei van onze rijkdom, in de volle ontplooiing van onze industriële welvaart.

Moeten wij herinneren aan de strijd van Edward Anseele tegen de wantoestanden in de Gentse spinnerijen waar het sterftecijfer der doodgeboren kinderen in 1889 44,5 % bedroeg, en het sterftecijfer van de kinderen onder de 5 jaar 55 %, zo diep was de armoede in huis, zo ongezond de arbeidsvoorwaarden op de fabriek van de vrouwen die er werkzaam waren.

Voor de met ontzetting geslagen Kamer der volksvertegenwoordigers, slingerde Anseele aan zijn striemend verwijt naar de rechterzijde toe:

« Terwijl de winsten verhogen, terwijl de aandelen » der vennootschap stijgen van 1.000 fr. nominale » waarde op 2.800 fr., op 3.200 fr. en 4.000 fr., valt » de werkende klasse als slachtoffers der kapitalistische uitbuiting. Terwijl gij Uwe brandkasten » vult, vulden wij de kerkhoven met de lijken van » diegenen, die ons lief zijn. » (Zo spreken de annalen.)

Was dit alles niet onafwendbaar?

Was het niet onvermijdelijk dat de mens gebruik zou maken van de haast onbeperkte vrijheid die hem werd gegeven om zijn medemens aan banden te leggen?

De praktisch onbeperkte vrijheid droeg in zichzelf haar vernietiging, zij heeft geleid en moest leiden tot de verplettering van het individu.

Dat is misschien treurig voor het idee van de mens.

De werkelijkheid is nooit treurig, zij is.

Treurig zijn alleen diegenen die de ogen sluiten over de mens, zoals hij gekneet is van veel modder en van een sprankel licht, treurig zijn alleen diegenen die weigeren de hand te zien die smeekt om hulp, die weigeren de stem te horen die menswaardigheid opeist.

De denkers van 1789 en de juristen van 1804 hebben een verzachtende omstandigheid. Zij hebben het koninklijk absolutisme en de voorrechten die toen de vrijheid belemmerden neergeveld. Zij hebben vergeten dat alras de onbeschermden enkeeling de prooi zou worden van de nieuwe machten die op de vrijgemaakte bodem weldra het licht der vrijheid zouden benemen.

Niemand heeft daar toen aan gedacht, noch de intellectuele revolutionnaires, die dachten « que l'homme est naturellement bon », noch de Kerk die streed tegen het verlies van hare voorrechten, noch de burgerij die het instrument van hare nieuwe macht vooreerst in handen kreeg.

En dit doet mij denken aan de Groot Inkwisiteur, die tot Jezus Christus, in de onvergetelijke Gebroeders Karamazof, deze gedachte uitdrukte:

« Gij hebt U van de mens een te hoog idee gemaakt, gij hebt voor hem te veel achting gehad en te weinig medelijden.

» Ziet ze in dichte drommen ter kerke gaan, zij zijn tevreden, hun ziel heeft de vrede gevonden dank zij de gehoorzaamheid en de gelatenheid. Gaat gij ze opruien tegen mij, en hun inwendige vrede verscheuren? »

Ook de wetgever van 1804 zal voor de mens te weinig medelijden hebben gehad.

Ja in het economische strijdperk getreden is de mens niet meer « naturellement bon », maar een wolf voor de mens geworden.

Geef hem de macht, en hij kent geen perken meer. Waar de roofdieren geen honger meer hebben kent de mens de rust niet van de verzadiging. Hij wil meer macht, meer geld, meer geld dan hij ooit kan verteren, om meer macht te veroveren, want de prikkel van de macht laat geen verpozing.

De failliet van het liberalisme was onafwendbaar, omdat de mens de mens gebleven was, en geheel de sociale en juridische evolutie is hoofdzakelijk een ophoping geweest van beperkingen van de vrijheid ten behoeve van het algemeen welzijn.

De wet die ten tijde van l'Etat Gendarme, de vrije wil moest laten zegevieren is ter hulp gekomen van de zwakke en heeft gaandeweg meer en meer een beschermende rol gespeeld.

De rechter moet niet meer nagaan of het schaaap vrijwillig naar de wolf is toegegaan, hij moet het schaaap terzijde staan en de wolf temmen.

Wij Vlamingen, hebben dat goed gekend. Moesten wij tegenover een Frans cultuurmonopolie de bescherming niet inroepen van een dwingende wet, teneinde onze individuele vrijheid en de waardigheid van ons volk te doen eerbiedigen?

Zo werden in het burgerlijk recht de contracten langzamerhand geledigd van hun inhoud en kan onze wil zich vaak niet anders meer uiten dan tot bepaalde doelen, met bepaalde middelen.

En U hebt er op gewezen, Mr Lindemans, dat in de meest luttele en alledaagse contracten, onze vrije wil en onze persoon worden uitgeschakeld.

De wijziging is dus even uitgebreid als ze diep is, de functie van het gebruikte recht heeft de plaats ingenomen van de menselijke wil. En niet allen de menselijke individuele wil is vaak afwezig, maar ook het menselijk fysisch individu.

Meer dan de automaat waar men één of twee frank instopt, is de morele persoonlijkheid kenschetsend, de vennootschap waar honderden individu's, het bestaan van een onderneming bestendigen, onderneming die niet « kan » sterven, omdat ze voor de gemeenschap nuttig is en een functie vervult. Laat hare leiders sterven, verdwijnen, inciviek worden... de onderneming zal blijven bestaan.

Naast dat verschijnsel waar we het materiële zien zegevieren op het menselijke, hebben we de evolutie van de groepen.

De sociale strijd in zijn begin was die van het proletariaat van de verworpenen der aarde die een massa vormden tegen de uitbuiters.

Allen hadden dezelfde doeleinden: de verschrikkelijke wantoestanden verhelpen.

Alhoewel deze zogenaamde klassenverdeling nu nog wel merkbaar is, moet iedereen toegeven dat er veel meer schakeringen bestaan.

De unanimiteit onder mensen is nu eenmaal niet van langen duur. Zij is de troostende vrucht van grote rampen en plagen, epidemieën, overstromingen, oorlogen, wrede bezettingsmethoden, evenals van hemeltergende sociale wantoestanden.

Wanneer de mensen terug op hun effen komen, herbeginnen ze te kijven, en ja, menige traan werd gestort op de unanimiteit die sedert de bevrijding zover zoek is. Die tranen zijn onredelijk, want waar het gevaar de mensen niet doet samenschuilen gaan zij vanzelf uiteen.

De diversiteit der groepen, of als U wilt het pluralisme, is een zeker kenmerk van gelukkiger gemeenschapsleven, van een relatieve vooruitgang.

Evenzeer is de verdraagzaamheid onder de groepen daar een voorwaarde van.

De mens gehoorzaamt dus tegelijkertijd aan een

neiging naar groepering, tot het verdedigen van zijn belangen omdat meer dan ooit, de enkeling niets vermag, en aan een neiging tot verscheidenheid, omdat vanaf een zeker sociaal welzijn, de belangen van een groot aantal mensen niet meer dezelfde zijn, en dat de mensen zich technisch beter in kleine groepen kunnen verdedigen.

En die zelfde evolutie is duidelijk in het recht te bespeuren.

En Mijnheer de Voorzitter van het Arbeidsgerechts-hof, ik wil U hier twee maal om vergiffenis smeken.

Ten eerste omdat ik ben gaan plunderen in de gedachten die U mij hebt toevertrouwd, en die geboren waren dank zij de gedwongen verloftijd waarvan U tijdens de bezetting mocht genieten. Schuilt niet in alle kwaad een goed?

Ten tweede, omdat, wie zulke gedachten tot de zijne maakt ze dikwijls vervormt, en wie weet, verraadt.

Ik bied U met mijne bekentenis en erkentelijkheid, dan ook aan een volledige ontlasting van alle aansprakelijkheid.

De wet speelt niet alleen meer een dwingende of beschermende rol tegenover al de burgers van het land.

De wet erkent rechten aan zekere personen, door het feit dat zij tot een bepaalde groep behoren. En dat is merkbaar in de meest verscheidene gebieden. Er zijn rechten toegekend aan groepen zoals mijnwerkers, dokwerkers, voerders van vrachtwagens van meer dan 3 Ton, witstrijksters, koffiehuisbedienden die fooien ontvangen, grensarbeiders, vrouwelijke bedienden van grote warenhuizen, en ook buiten bepaalde beroepen, aan huishuurders, tramreizigers, electriciteitsverbruikers, enz...

Er worden plichten opgelegd, U hebt er op gewezen, Mter Lindemans, aan voortbrengers van landbouwprodukten of grondstoffen, aan werkgevers en aan loontrekkenden die niet meer het recht hebben onbedachtzaam te zijn.

Weldra zullen ook al de automobilisten moeten verzekerd zijn.

Maar ziet, niet alleen is het toebehoren aan een groep de bron geworden van rechten en verplichtingen.

Aan de groep is zelfs een deel der wetgevende macht verleend. De beslissingen genomen in paritaire commissies, waar de vertegenwoordigers van sommige groepen hun belangen uitvechten, worden, mits bekrachtiging door koninklijk besluit, wet voor al wie behoort tot de vertegenwoordigde groepen. Al wie schoenfabrikant is, al wie arbeider is in een schoenfabriek, of hij behoort tot het syndikaat der fabrikan-ten of niet, of hij behoort tot het syndikaat der arbeiders of niet, wordt door deze nieuwsoortige wet gebonden.

En ziet hoe zekere wetten vooruit zijn op het recht; de groepen die daar een onderdeel der wetgevende macht uitoefenen bezitten niet eens de juridische persoonlijkheid, zo dat niemand deze machtige lichamen zou kunnen dagvaarden.

Hunne functie is erkend. Hun bestaan nog niet.

Hun ontstaan en werkwijze is louter gewoonte en geheel vrij. Maar is zulke erkenning wel nodig waar de functie is erkend? Ook hier zegeviert de functie op de vorm.

Is dat niet wonderlijk?

Neen, de nood dwingt en kan niet wachten op de juristen. Beter een plank over de rivier gegooid dan te verdrinken in afwachting van een technisch verantwoorde brug.

Beter wachten met de brug tot men weet waar de plank het beste ligt.

Wij gaan ontegensprekelijk naar een tijd waar op bepaalde gebieden, de mens minder in acht genomen zal worden als enkeling dan als deel van een groep. Hoe was het anders mogelijk?

Wat vermag de enkeling tussen de reuzen die ons maatschappelijk leven overschaduwen?

De autofabrikanten die het vermogen de kleine wagens duur te houden om de grote te verkopen.

De trusts, die de ambachtslieden en concurrenten opslorpen of vernietigen, en alleen meester worden van de verbruiker niet alleen in bepaalde landen, maar over de gehele wereld.

En als tegenhanger, de Staat, andere Moloch, die zijn bedienden slechter betaalt dan de meest verfoeilijke uitbouter van de zakenwereld, die U onlangs nog kon beroven van uw politieke rechten indien de Minister vond dat Uw schaduw geleek op die van een inciviek, die U kan verbieden op te bouwen als Uw huis plat gebombardeerd is, U kan verbieden vlees te eten, en U kan verplichten brood te eten volgens zijn recept.

Wat gaat de enkeling zich wagen op deze spoorbaan waar op onwrikbare riggels zulke sneltreinen voorbij-snorren?

Lopen tot aan het station, zijn rang nemen in de rij, en betalen 't geen men vragen zal: dat mag hij doen.

Hij mag ook alle 4 jaar een briefje in de stembus werpen.

Neen, tegen zulke machten vermag de enkeling niets.

Alleen de groep kan hem redden. De groep die beperkt genoeg is om de zelfde belangen als hij te hebben en talrijk genoeg om zich te laten horen.

Wie niet rijk genoeg is om buiten de gemeenschap te leven moet zich bij een groep aansluiten.

Tot zelfs de advocaten die anders tot een orde behoren maar zo bezorgd zijn om hun onafhankelijkheid, zullen de macht van hun groep moeten beseffen indien ze willen ontsnappen aan de kringloop der taxatie berustende op hun vermoede ontduiking der belastingen.

Ja zelfs de ivorentorenbewoners zullen een keer per maand naar hun syndikaat moeten, als ze niet willen worden onteigend en verplicht hun ivoor te leveren aan de pianofabrikanten.

Dames en Heren, wij gaan naar een groepenwereld, en dat kan niet anders dan weerspiegeld worden in het recht. En ligt daar niet een oplossing voor onze vrijheidsdromen?

Hoe groot is het gebied dat van nu af aan langzaam aan het burgerlijk recht ontglipt, om in een soort groepenrecht te komen? Ontegensprekelijk reeds een belangrijk gedeelte van de verplichtingen waar zij de naam verdienen van sociale wetgeving. Zal deze rechtsverhuizing verder gaan? Wait and see.

Het recht van 1804, waar l'Etat Gendarme alles liet begaan wat geen stelen, moorden en verkrachten was, is vergroeid tot het beschermingsrecht dat geleidelijk is gaan overhellen naar het contractueel dirigisme, en nu reeds zien wij dat onze samenleving beheerd wordt

door belangrijke groepen, die aan den Staat weldra zijn inmengingsrecht gaan betwisten.

Langzamerhand ontpopt zich, op de nog zo geïmproviseerde maar zo verrassend uitbreiding nemende paritaire formule, een nieuw recht, waarvan wij nog moeilijk de echte gedaante kunnen ontwaren, maar dat ontegensprekelijk in onze samenleving reeds een belangrijke rol vervult.

Het is nog te vroeg om de principes eruit te ontwikkelen, maar reeds weten wij dat daar een redding ligt voor de onherroepelijke contradictie tussen ons burgerlijk recht en onze hedendaagse samenleving.

Maar, vergeten wij het niet, de groep draagt in zichzelf verschrikkelijke gevaren.

Denkt aan de Sovjet basisgroep, die de kern moest zijn van een bevrijde democratie, en werd opgeslorpt in een van hogerhand gedilde groep, waar de enkeling in werd ontbonden tot de laatste vezel van zijn individueel geweten. Denkt aan al de groepen die slavenkudden zijn geworden. De groep mag een eigen tucht hebben, maar moet volkomen vrij blijven van autoritaire inmenging van hogerhand. En dat is mogelijk.

De groep moet beschouwd worden in een pluralistisch universum waar de heiligste wet de verdraagzaamheid moet blijven, zo niet, wordt de groep een Arbeidsfront dat knikt op maat en teken.

Beschermd door de groep, waar hij vrij van de honger en vrij van de vrees, vrij van broodroof en beschermd door een doelmatig habeas corpus, zijn mening zal kunnen voorstaan wordt aan den mens de mogelijkheid gegeven zijn vrije geweten te bewaren, zijn menswaardigheid veil te houden, zijne individuele vrijheid te beschermen tegen de dreigende gevaren die ze steeds omringen.

En ziet, het was genoeg te denken aan onze leus «Eendracht maakt macht» om de weg terug te vinden naar wat onontbeerlijk is gebleven in de idealen van 1789.

Want ten slotte daar was maar ene vrijheid, een recht in te veel: de vrijheid van zijn evennaaste uit te buiten, het recht van hem van zijn vrijheid en zijn waardigheid te beroven.

Dat recht behoort niemand toe, niemand, ook niet den Staat.

De wetten die zulk recht erkennen zijn ongeschreven en zullen ongeschreven blijven voor het menselijk geweten.

Van daar in den chaos van onze moderne beschaving de verplichtingen in het gebruik der goederen. Van daar een nieuw recht: het recht op arbeid, het recht op bestaan.

Maar al de andere veroveringen van 1789 zullen wij, bewust of onbewust, blijven dragen in ons hart, en in hun naam zal blijven woeden de strijd tegen alle wisselende vormen van de verdrukking, — want de machtswellust is wel het monster, de hydra waarvan de koppen opnieuw groeien zodra ze afgeslagen worden. — Zolang wij bestaan, zullen wij blijven voeren de eeuwige strijd voor die rechten zonder dewelke de mens zijn naam niet waardig is.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

Vacantiekamer. — 2 September -948.

Voorzitter : M. Wouters.
Raadsheer - Verslaggever : M. Smetryns.
Advocaat - generaal : M. Colard.

1. Eed (in strafzaken). — Eedformule.
2. Proces-verbaal der terechtzitting. — Losse bladen. — Aantekening aangaande eedaflegging. — Bewijskracht van het zittingsblad.
3. Getuige (in strafzaken). — Bevoegdheid om te getuigen. — Niet horen van getuigen.
4. Motivering (in strafzaken). — Bewoordingen der wet.

1. *De inlassing van het woord « anders » in de wettelijke eedformule was overbodig, en behoeft derhalve niet door de voorzitter te worden goedgekeurd.*
2. *Het zittingsblad vormt met de daaraan gehechte losse bladen een geheel, waarvan de authenticiteit is gewaarborgd door de handtekeningen van voorzitter en griffier onderaan op de laatste bladzijde van het proces-verbaal. Geen wetsbepaling schrijft op straf van nietigheid voor, dat ieder blad van het proces-verbaal moet voorzien zijn van de handtekeningen van voorzitter en griffier.*

De aantekening aangaande de eedaflegging door de getuigen, voorkomende in de aanhef van het proces-verbaal, is toepasselijk op de getuigen wier verklaringen in de aangehechte bladen zijn opgenomen. De vermeldingen in het zittingsblad leveren bewijs op tot aan de betichting van valsheid.

Het ontbreken van enige bijzondere vermelding in het proces-verbaal omtrent de eedaflegging door een bepaalde getuige moet worden uitgelegd in die zin, dat de getuige de eed heeft afgelegd overeenkomstig de algemene aantekening, voorkomend aan het hoofd van het proces-verbaal.

3. *Een in eerste aanleg veroordeelde persoon, blijft bevoegd om te getuigen zolang niet bewezen is, dat hij bij een definitieve uitspraak ontzet is van het recht om te getuigen.*
- Indien uit de processtukken niet blijkt, dat de verdachte heeft verzocht om bepaalde personen als getuigen te horen, kan in cassatie geen bezwaar worden gemaakt tegen het feit, dat deze getuigen door de rechter over de feiten niet zijn gehoord.*
4. *Daar de verdachte geen conclusies heeft genomen is het arrest van het militair gerechtshof, waarbij de te laste gelegde feiten in de bewoordingen der wet bewezen zijn verklaard, behoorlijk gemotiveerd.*

Jacques, Maria.

Gelet op het bestreden arrest door het Militair Gerechtshof zetelende te Gent op 29 April 1948 gewezen;

Over het eerste middel : de toevoeging van het woord « anders » aan de gedrukte formule van de eed in het zittingsblad van de Krijgsraad dd. 20 Januari 1948 werd niet door de Voorzitter goedgekeurd :

Overwegende dat de wettelijke formule van de eed luidt : « Ik zweer de gehele waarheid te zeggen, niets dan de waarheid, zo helpe mij God »; dat de

inlassing van het woord « anders » na het woord « niets » overbodig was en derhalve niet door de Voorzitter diende goedgekeurd te worden;

Dat het middel niet gegrond is;

Over het tweede middel : 1) de authenticiteit van de losse bladen gevoegd aan het zittingsblad van de Krijgsraad d.d. 20 Januari 1948 is niet gewaarborgd, vermits die losse bladen noch door de Voorzitter, noch door de Griffier zijn ondertekend; 2) in die losse bladen, waarop verklaringen van getuigen zijn aangetekend, wordt er geen melding gemaakt van het afleggen van de wettelijke eed door die getuigen; 3) de aangetekende verklaringen stemmen niet overeen met de werkelijk afgelegde getuigenissen :

Overwegende dat de twee bijbladen wederzijds aan het hoofd de melding dragen : « Eerste of tweede vervolg van het proces-verbaal der openbare zitting van 20 Januari 1948 in zaak Jacques Marie-Louise »; dat het begin van het eerste vervolg de voortzetting is van de opname der verklaringen van getuige Jonniaux Edmond, waarmede op de derde bladzijde van het hoofdblad een aanvang was genomen geweest; dat eveneens het tweede vervolg begint met de aantekening der verklaringen van getuige Fauconnier René voort te zetten, wiens eerste verklaringen vermeld staan op het einde van het vierde blad van het eerste vervolg;

Overwegende dat op grond van deze stoffelijke bijzonderheden moet worden aangenomen dat het zittingsblad met de eraan gehechte losse bladen een geheel vormen waarvan de authenticiteit is gewaarborgd door de handtekeningen, welke de Voorzitter en de griffier onderaan op de laatste bladzijde van het proces-verbaal hebben gesteld, dat geen wetsbepaling op straf van nietigheid, voorschrijft dat ieder blad van een proces-verbaal van die handtekeningen weze voorzien;

Overwegende dat vermits al de bladen van gezegd proces-verbaal een geheel uitmaken, de vermelding aangaande de eedaflegging door de getuigen, welke in de aanhef van het proces-verbaal te lezen staat, toepasselijk is op de getuigen, wier verklaringen in de aangehechte bladen worden opgenomen;

Overwegende dat de vermeldingen van het zittingsblad bewijs opleveren tot betichting van valsheid toe, zodat er moet worden aangenomen dat de aantekeningen van de griffier met de werkelijk afgelegde verklaringen overeenstemmen;

Overwegende dat daaruit volgt dat het middel in geen van zijn onderdelen kan slagen;

Over het derde middel : de vermelding van het proces-verbaal van de Krijgsraad d.d. 27 Januari 1948 aangaande de getuige Fauconnier Maurice « veroordeeld, doch in beroep » geeft niet met zekerheid te kennen of die getuige al dan niet de eed heeft afgelegd, en daarenboven er bestaat geen bewijs van het beroep door de getuige tegen het vonnis van veroordeling ingesteld;

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat de afwezigheid van enige bij-

zondere vermelding in het proces-verbaal nopens de eedaflegging door getuige Fauconnier moet worden uitgelegd in die zin dat de getuige, overeenkomstig de algemene vermelding welke ten hoofde van het proces-verbaal zich bevindt, de wettelijke eed heeft gezworen;

Dat het middel in zijn eerste onderdeel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat getuige Fauconnier om tot de eedaflegging toegelaten te zijn niet het bewijs leveren moest van het door hem tegen het vonnis van veroordeling ingesteld hoger beroep; dat hij daartoe gerechtigd bleef, zolang het niet was bewezen dat hij bij een definitieve beslissing ontzet was geworden van het recht om getuigenis in rechten af te leggen, tenzij om er enkel inlichtingen te geven;

Dat het middel in zijn tweede onderdeel niet gegrond is;

Over het vierde middel : schending van de rechten der verdediging, doordat de getuigen Vande Velde Oscar en Geens Franciscus niet door de Krijgsraad werden onderhoord, de eerste omdat hij veroordeeld was geweest en de tweede omdat hij verklaard had beroofd te zijn van zijn burgerrechten, dan wanneer het bewijs van ontzetting van die personen van het recht om getuigenis in rechten af te leggen niet in de bundel berusten :

Overwegende dat het niet blijkt uit de stukken van het dossier dat eiseres het verhoor van de bedoelde personen heeft gevraagd ;

Dat het middel dienvolgens niet kan aangenomen worden;

Over het vijfde middel : (zonder belang);

Over het zesde middel : schending van artikel 97 der Grondwet, doordat het Militair Gerechtshof zijn arrest niet heeft gemotiveerd :

Overwegende dat in afwezen van conclusies van de zijde van eiseres, het Militair Gerechtshof zich vergenoegen mocht met de telastgelegde feiten in de termen der wet bewezen te verklaren;

Dat het middel niet kan slagen;

Over het zevende middel : (zonder belang);

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Verwijst aanlegster in de kosten.

HOF VAN VERBREKING

Vacantiekamer. — 2 September 1948.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-verslaggever : M. Vandermersch.

Advocaat-generaal : M. Colard.

Eed (in strafzaken). — Onvoldoende vermelding van de wijze van eedaflegging in het proces-verbaal der terechtzitting in eerste aanleg. — Nietigheid van het geding in eerste aanleg heeft de nietigheid van het bevestigend arrest ten gevolge.

De vermelding in het proces-verbaal van de terechtzitting van de krijgsraad, dat de Duitse getuige « de voorgeschreven eed heeft afgelegd in de Duitse

taal », is onvoldoende om aan de cassatierechter toe te laten behoorlijk na te gaan of de eedaflegging is geschied op de wijze bij de artt. 155 en 189 Sv., bij het K.B. van 17 Juli 1926 en bij het Besluit van de Souvereine Vorst van 4 November 1814 op straf van nietigheid voorgeschreven.

Het militair gerechtshof, recht doende op stukken, heeft het vonnis van de krijgsraad bevestigd, zodat de nietigheid van het geding in eerste aanleg en van het vonnis in het bestreden arrest is overgegaan.

Heykers, Midy t/ Cobbaert b.p.

Gelet op het bestreden arrest geëzen door het Militair Gerechtshof zetelende te Antwerpen op 25 Mei 1948;

Over het enig middel van verbreking door beide aanleggers afzonderlijk doch eensluidend aangevoerd : schending van de artikelen 155 en 189 van het Wetboek van Strafvordering, van het besluit van de Prins Soeverein van 4 November 1814, van de artikelen 87, 106 en 173 van het Wetboek van Strafvordering van het leger; van het Koninklijk Besluit van 17 Juli 1926, van artikel 97 van de Grondwet, doordat de vermelding van het proces-verbaal der terechtzitting van de Krijgsraad van Antwerpen op 21 Februari 1947 « dat Van Hulsdonk Theodoor, Duitser, de voorgeschreven eed heeft afgelegd in de Duitse taal », onvoldoende is om aan het Hof toe te laten zijn toezicht uit te oefenen nopens de geldigheid van de eed, zoals hij op straf van nietigheid door voormelde wetsbepalingen is voorgeschreven, en doordat het Militair Gerechtshof, naar bescheiden beslissende en zonder enig element uit de debatten te schakelen, het vonnis a quo bevestigd heeft en zich aldus de nietigheid toeëigend heeft van de rechtspleging voor de eerste rechter en van het vonnis a quo :

Overwegende dat door de artikelen 155 en 189 van het Wetboek van Strafvordering op straf van nietigheid vereist wordt dat ieder getuige ter terechtzitting de eed aflegge van de gehele waarheid niets dan de waarheid te zeggen en dat de griffier aantekening ervan houde; dat het Besluit van de Prins Soeverein van 4 November 1814 oplegt de wettelijke bewoordingen van de eed aan te vullen met de gebruikelijke godsdienstige eedformule; dat bovendien de bewoording van de eed in de Duitse taal wettelijk wordt bepaald door het Koninklijk Besluit van 17 Juli 1926;

Overwegende dat het proces-verbaal der terechtzitting van 21 Februari 1947 enkel vermeldt dat getuige Van Hulsdonck, Duitser, de voorgeschreven eed heeft afgelegd in de Duitse taal en dat, « de betichte de Duitse taal niet machtig zijnde, er beroep werd gedaan op een tolk, dat de getuige getuigde en dat zijn verklaring door de tolk werd vertaald »; dat het proces-verbaal de bewoording niet bepaalt waarin de getuige zijn eed heeft gedaan;

Overwegende dat de vermelding van het proces-verbaal onvoldoende is om aan het Hof toe te laten behoorlijk na te gaan of de getuige Van Hulsdonck de eed heeft afgelegd zoals voorgeschreven wordt op straf van nietigheid door de artikelen 155 en 189

van het Wetboek van Strafvordering, door het Koninklijk Besluit van 17 Juli 1926 en door het besluit van de Prins Soeverein van 4 November 1814;

Overwegende dat het bestreden arrest, oordelend « op stukken » het beroepen vonnis heeft bevestigd behalve wat betreft de motivering aangaande een der telastleggingen en de veroordeling tot de kosten; dat het geen enkel element van de procedure en namelijk de getuigenis van Van Hulsdonk niet heeft geweerd; dat het zich aldus de nietigheid heeft toegeëigend van de procedure voor de eerste rechter en van het beroepen vonnis;

Overwegende dat het bestreden arrest derhalve de wetsbepalingen heeft geschonden die in het middel zijn aangewezen;

Overwegende dat de verbreking betreffende de beslissing op de publieke vordering, de verbreking medebrengt van de beslissing op de burgerlijke vordering;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat onderhavig arrest zal worden overgeschreven op de registers van het Militair Gerechtshof te Antwerpen en dat melding er van zal gedaan worden op de kant der vernietigde beslissing;

Laat de kosten ten laste van de Staat;

Verwijst de zaak naar het Militair Gerechtshof anders samengesteld.

NOOT : Vaste rechtspraak van het Hof van Verbreking.

HOF VAN VERBREKING

2^e Kamer — 21 Juni 1948

Voorzitter en Verslaggever : M. Wouters.
Advocaat-Generaal : M. Colard.

1. Middelen tot verbreking. — Gemis aan feitelijke grondslag en aan nauwkeurigheid. — Niet-ontvankelijkheid.
2. Proces-verbaal der terechtzitting. — Aantekening der getuigenverklaringen.
3. Motivering (in strafzaken). — Wijze, waarop de bestanddelen van de strafbare medewerking mogen bepaald worden.

1. a) *Het middel, steunend op de bewering, dat het tweede aangevallen arrest van het Militair gerechtshof berust op getuigenverklaringen, afgelegd in de bij het eerste arrest nietigverklarde proceshandelingen vóór de krijgsraad, mist feitelijke grondslag, daar het militair gerechtshof de zaak aan zich heeft gehouden en zelf getuigen heeft gehoord, op grond van wier verklaringen het bepaalde feiten bewezen heeft geacht.*

b) *Het middel, waarbij beweerd wordt, dat het bestreden arrest de door verdachte genomen conclusies noch uitdrukkelijk, noch impliciet beantwoord heeft, kan niet worden aanvaard daar niet precies opgegeven is, welke punten van die conclusies niet zijn beantwoord, zodat het middel nauwkeurigheid mist.*

2. *De verplichting om aantekening te houden van de*

voornaamste verklaringen der getuigen geldt slechts voor de Rechtbank van eerste aanleg (Artt. 155 en 189 Sv.).

3. *Het arrest, dat uit de bewezen verklaarde feiten afleidt, dat eiser in hoger beroep rechtstreeks heeft medegewerkt aan het plegen van het misdrijf en derhalve dader is, is voldoende gemotiveerd; niet is vereist de bestanddelen van die medewerking in de uitspraak te bepalen.*

Vermeersch Oscar t/ Belgische staat en Dinneweth Eugène, b.p.

Gelet op de bestreden arresten gewezen op 5 Juni 1947 en 18 Maart 1948 door het Militair Gerechtshof, zetelende te Gent;

I. — Wat betreft de voorziening ingesteld tegen het arrest dd. 5 Juni 1947 :

Overwegende dat het bestreden arrest niet is gewezen over de bevoegdheid, dat het aan de vervolging geen einde stelt, derhalve geen eindarrest is in de zin van artikel 416 van het Wetboek van Strafvordering;

Dat de eis tot verbreking, tegen die beslissing ingesteld voor het eindarrest, niet ontvankelijk is;

II. — Wat betreft de voorziening ingesteld tegen het arrest dd. 18 Maart 1948 :

A) Aangaande de publieke vordering :

Over het eerste middel : schending van artikel 97 der Grondwet, doordat het bestreden arrest uitdrukkelijk steunt op de voor de eerste rechter afgelegde getuigenverklaringen, alhoewel het Hof bij zijn arrest gewezen in dezelfde zaak de 5e Juni 1947 de rechtspleging tijdens de terechtzittingen van de Krijgsraad dd. 14 en 15 Mei 1946 en het op die nietige rechtspleging uitgesproken vonnis nietig had verklaard;

Overwegende dat bij zijn arrest dd. 5 Juni 1947 het Militair Gerechtshof het vonnis gewezen de 16e Mei 1946, wegens niet hersteld verzuim van op straf van nietigheid voorgeschreven vormen en onregelmatige samenstelling van de Krijgsraad nietig heeft verklaard, de zaak tot zich getrokken heeft, onmiddellijk achttien getuigen heeft gehoord, waarna de behandeling der zaak uitgesteld werd;

Dat daarna het bestreden arrest vermeldt dat uit de debatten vóór het Militair Gerechtshof is gebleken dat aanlegger zich schuldig heeft gemaakt aan de feiten A, C en D en E, maar dat de feiten B en C niet bewezen zijn;

Dat uit het vorenstaande blijkt dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel : schending van artikelen 155 en 189 van het Wetboek van Strafvordering doordat het proces-verbaal der openbare terechtzitting van 5 Juni 1947 vermeldt dat verscheidene getuigen werden gehoord zonder echter enige melding te maken van de voornaamste verklaringen dezer getuigen, zodat de eerste rechtspleging en het vonnis vernietigd zijnde, het Hof van Verbreking over geen gronden beschikt om te oordelen over de feiten en hun kwalificatie :

Overwegende dat de verplichting van aantekening te houden van de voornaamste verklaringen der getuigen slechts van toepassing is voor de rechtbanken in eerste aanleg;

Dat het middel dus niet kan aanvaard worden;
Over het derde middel: schending van artikel 97 der Grondwet, doordat het bestreden arrest de conclusies genomen door aanlegger op 7 Februari 1948 noch uitdrukkelijk noch impliciet beantwoord heeft:

Overwegende dat, bij gebrek aan nauwkeurig opgeven van de gronden aan dewelke geen antwoord zou gegeven geweest zijn, het middel aan stiptheid mangelt, en derhalve niet kan aanvaard worden;

Over het vierde middel: schending van artikelen 66, 67, 69, 121bis (artikel 1 van de Besluit-wet van 8 April 1917) van het Strafwetboek, 97 der Grondwet, doordat het bestreden arrest eiser in cassatie, als mededader van een door een derde gepleegde misdaad veroordeelt, zonder de bestanddelen van de schuldige medewerking nader te bepalen en vast te stellen:

Overwegende dat het bestreden arrest uit de feiten welke het bewezen verklaart, afleidt dat aanlegger rechtstreeks heeft medegewerkt aan het plegen van het misdrijf derhalve dader is van dit misdrijf;

Dat het middel in feite mist;

Overwegende bovendien dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven vormen werden nageleefd en dat de uitgesproken veroordelingen wettelijk zijn;

Aangaande vorderingen van de burgerlijke partijen:

Overwegende dat geen bijzonder middel tot cassatie wordt voorgesteld en dat het Hof er geen ambtshalve opwerpt;

Om die redenen,

Voegt de voorzieningen samen;
 Verwerpt ze;
 Verwijst aanlegger in de kosten.

NOOT: De huidige interpretatie van ons hoogste gerechtshof betreffende de aantekening der getuigenverklaringen laat zich ongetwijfeld verdedigen; zij is echter in strijd met de principes ener goede rechtsbedeling en met de welbegrepen belangen der verdediging.

In het Nederlands wetboek van strafvordering is art. 326, o.a. bepalend dat het proces-verbaal der terechtzitting de zakelijke inhoud van de verklaringen der getuigen moet behelzen, bij art. 415, Sv. van toepassing verklaard op het rechtsgeding bij het Gerechtshof.

Bij de herziening van ons strafprocesrecht komt het wenselijk voor deze kwestie in de zin der Nederlandse wet te regelen.

Vlaamse Juristen

Abonneert U op het
 RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAARDE

Kortgeding 11 Juni 1948.

Voorzitter: M. A. Soetens.

Pleiters: Mrs De Bisschop en Lindemans.

1. Bevoegdheid. — Kortgeding. — Voorlopige maatregelen.

2. Echtscheiding. — Verblijfplaats van de vrouw.

1. *Het weglaten in de inleidende dagvaarding van de woorden «in kortgeding», brengen geen onbevoegdheid mede van de Voorzitter, indien de andere elementen der dagvaarding en het voorwerp van de eis duidelijk de procedure van de rechter, die moet oordelen, aanwijzen.*

2. *Gedurende het geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, kan de man slechts dan gedwongen worden tot het ontruimen van de echtelijke woonplaats, wanneer er buitengewone omstandigheden voorhanden zijn.*

De P... t./ M...

Aangezien de eis er toe strekt:

1° verweerder te horen veroordelen aan eiseres te betalen: a) gedurende het geding tot scheiding van tafel en bed tussen partijen, dat voor de rechtbank aanhangig is, een maandelijks onderhoudsgeld van 3.000 frank; b) een provisio ad litem van 3.000 frank;

2° de verblijfplaats van eiseres te bepalen in de echtelijke domicilie te Zotteghem, ter uitsluiting van verweerder;

Aangezien verweerder de bevoegdheid opwerpt, ingevolge het gebrek aan aanduiding door eiseres, van de jurisdictie en aanduiding van dringendheid;

Aangezien het weglaten in het exploit van rechtsingang der woorden: «in kortgeding», zeker niet onze onbevoegdheid kan doen ontstaan, wanneer zoals hier ter zake, al de andere gegevens van de dagvaarding «Maandag 19 April om 9 uur» — «Voor de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg, zitting houdende te Oudenaarde op het Gerechtshof» — «voorlopige maatregelen overeenkomstig artikel 875 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging en artikel 268 B.W.» — duidelijk de procedure en de rechter, die moet oordelen, aanwijzen;

Aangezien de bevelschriften genomen krachtens artikel 875 van het W.B.R. en artikel 268 B.W. geen melding moeten dragen dat de zaak spoedeisend is, vermits de spoed, die noodzakelijkerwijze het nemen van elke voorlopige maatregel eist, volstaat om de tussenkomst van de rechter in kortgeding te wettigen;

1° zonder belang;

2° *Verblijfplaats van eiseres:*

Aangezien de man, gedurende het geding tot scheiding van tafel en bed of tot echtscheiding, slechts kan gedwongen worden de echtelijke woning te verlaten, om plaats voor zijn echtgenote te maken, wanneer er buitengewone omstandigheden voorhanden zijn, wat zekerlijk hier ter zake het geval niet is;

Aangezien nochtans om alle verdere moeilijk-

heden te vermijden tussen partijen, het geraadzaam voorkomt eiseres toe te laten buiten de echtelijke woning te verblijven;

Om deze redenen :

Wij, Alfons Soetens, Voorzitter der Rechtbank van eerste aanleg, zetelende te Oudenaarde in kortgeding;

Gezien de dringendheid welke ter zake bestaat;

Alle andere besluitenden verwerpende als ongegrond;

Verklaren ons bevoegd om over de eis te wijzen;

Dientengevolge verklaren de vordering ontvanke-lijk en gegrond;

Derhalve verwijzen verweerder aan eiseres te betalen (zonder belang).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

5 Juni 1947

Voorzitter : M. de Necker J.

Rechters : M.M. Kerckhove J. en Dhanens P.

Pleiters : Mrs. Vandekerckhove en M., Van Tyghem K. en Bosmans L.

1. Arbeidsongevallen. — Dood door schuld van een derde. — Vordering van de werkgever van het slachtoffer tegen de schuldige derde. — Verhouding tussen art. 19 van de arbeidsongevallenwet 1903 en art. 1382 B.W.

2. Schade. — Dood van minderjarige. — Bij de berekening van de stoffelijke schade dient rekening gehouden met het loon, dat de ouders van de overledene moeten derven.

1. Indien de vergoeding, krachtens de wet van 24 December 1903 op de arbeidsongevallen door de werkgever verschuldigd aan de ouders van de ten gevolge van het ongeval overleden arbeider, hoger is dan de schadevergoeding, ingevolge de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek verschuldigd door de derde, door wiens schuld de dood werd veroorzaakt, kan de werkgever krachtens art. 19 van voormelde wet van laatstgenoemde niet meer vorderen dan hetgeen deze op grond van het B.W. moet betalen. Immers, daar enig burgerlijk recht van de werkgever niet is gekrenkt door de derde, aan wiens schuld de dood van de arbeider te wijten is, heeft de werkgever tegen die derde geen eigen, zelfstandige actie, verschillend van die, welke aan de nabestaanden van het slachtoffer toekomt.

2. Onjuist is de stelling, dat wat betreft de berekening van de stoffelijke schade, geen rekening mag gehouden worden met het loon, dat de ouders moeten derven ten gevolge van het overlijden van de arbeider, omdat de wet niet wil, dat de ouders voordeel zouden trekken uit de opbrengst van de arbeid van hun minderjarige kinderen.

Blijkens de wetsbepalingen omtrent de wederkerige verplichtingen van familieleden aanvaardt de wetgever een « familiesolidariteit ».

Het kind, dat bij zijn ouders inwoont, heeft de natuurlijke verplichting om een gedeelte van zijn loon af te staan aan zijn ouders; rekening moet worden gehouden met de waarschijnlijkheid, dat deze toestand zou bestaan hebben totdat het kind de volle ouderdom van 21 jaar zou hebben bereikt.

De Rechtbank bepaalt het bedrag der schadever-

goeding op 50% van het loon, dat het slachtoffer tot zijn een en twintigste jaar zou hebben verdiend, plus de begrafenis-kosten.

Mestdagh G., Debaere M. en Libert C. t/ Pareit J. en Wed. Pareit-Sagaert.

Overwegende dat de eis ingeschreven sub nr 6520, gericht door Mestdagh en Debaere tegen Pareit-Sagaert, strekt tot de solidairlijke veroordeling van verweerders tot de betaling ener vergoeding van 171.906,— frank voor de schade berokkend door de dood van Mestdagh Roger, waarvoor zij aansprakelijk worden gesteld;

Overwegende dat de eis ingeschreven sub nr 6874, gericht door Libert tegen Pareit en Sagaert, strekt tot terugbetaling der vergoedingen, welke gezegde Libert in zijn hoedanigheid van werkgever heeft moeten uitbetalen, op grond der wet van 24 December 1903, ten gevolge van het werkongeval voor hetwelk verweerders aansprakelijk worden gesteld;

Overwegende dat deze beide vorderingen hoeven samengevoegd te worden, daar zij betrek hebben op de gevolgen van hetzelfde ongeval, en een gezonde rechtsbedeling eist, ten einde uiteenwijkende beslissingen te vermijden over de appreciatie der feiten, dat uitspraak gedaan worde door een enkel vonnis.

I. — *In feite :*

Overwegende dat op 4 Juni 1945 Mestdagh Roger, zoon van eiseres, oud 18 jaar tijdens het gebeurde, aan het werk was te Vichte, Knokstraat, op de hoeve van verweerders, waar zijn werkgever, de aannemer Libert, een stalling aan het opbouwen was;

Overwegende dat die dag, rond 10 uur, Mestdagh Roger een kuip water van een gracht, gelegen op een vijftigtal meter van het werk en palende aan een weide, afgesloten met een elektrische stroomleiding, vullen moest;

Overwegende dat Mestdagh Roger, na het vullen der kuip, Dewaele, die daar ook werkzaam was, opriep om hem te helpen de kuip te dragen;

Dat, bij het opheffen der kuip, Mestdagh wegglibberde en zich willende tegenhouden door een reflexbeweging, de elektrische afsluiting greep;

Overwegende dat Mestdagh door de elektrische stroom gedood werd;

Overwegende dat vastgesteld werd dat geen waarschuwing aan de elektrische stroomleiding of in de omtrek gehecht was, en dat, tengevolge van het buiten gebruik stellen van het geschikt toestel, de afsluiting rechtstreeks in verbinding gesteld werd met de lichtstroom van het huis, met een spanning van 130 volts;

Overwegende dat op 6 April 1946, eisers Libert en Sagaert Marie gedagvaard hebben wat de eerste betreft tot de vaststelling van het basisloon en vaststelling der rente, en wat de tweede betreft tot betaling ener schadevergoeding van 150.000 frank;

Dat verweerder Libert, de weduwe Pareit in vrijwaring liet dagen;

Overwegende dat door vonnis van 23 October 1946 de Vrederechter van het eerste kanton Kort-

rijk zich nopens deze tweede eis onbevoegd verklaarde en wat betreft de eerste, de vergoedingen vaststelde, verschuldigd ingevolge de wet van 24 December 1903 op de werkongevallen, en het vonnis gemeen verklaarde met Sagaert Marie;

Overwegende dat bij vonnis der Correctionele Rechtbank, dd. 26 Maart 1946, Jules Pareit veroordeeld werd, wegens onvrijwillige doding, bij gemis aan voorzorg of vooruitzicht, van Mestdagh Roger, tot een boete van 100 frank $\times$ 7 of subsidiairlijk een gevangenstraf van 1 maand;

Dat dit vonnis kracht van gewijsde verworven heeft.

II. — Wat betreft eiser Libert :

Overwegende dat eiser de terugbetaling vraagt der som van 118.242,55 frank, welke hij, als werkgever van het slachtoffer, op grond van de wet op de werkongevallen, aan de gerechtigden heeft moeten uitbetalen, de lijfrente omgezet zijnde in het er door vertegenwoordigd kapitaal;

Dat eiser zijn vordering steunt op artikel 19 der wet van 24 December 1903 op de werkongevallen;

Overwegende dat verweerders staande houden dat « ingeval de vergoedingen, verschuldigd volgens de wet op de arbeidsongevallen, hoger blijken te zijn dan deze berekend voor loonverlies op grond van het gemeen recht, de vordering tegen verweerders enkel gegrond kan verklaard worden ten bedrage van de vastgestelde schade op basis van het gemeen recht » en dit bedrag alleen kan van de derde-verantwoordelijke door de werkgever teruggevorderd worden (Verbr. 15 April 1940, Pas. 1940, bl. 121);

Overwegende dat dit stelsel gegrond is;

Overwegende immers dat artikel 1382 B.W. een schade veronderstelt spruitend uit de krenking van een burgerlijk recht (*lésion d'un droit*), De Page, Dr. Civ. II, bl. 802, n° 950; Laurent, Cours élém. Dr. Civ., T. III, n° 353; H. Rolin, *Quelques remarques sur les engagements résultant des délits et des quasi-délits*;

Overwegende dat een derde, doordat hij door zijn foutieve daad, verwondingen of de dood veroorzaakt van een werknemer, geen burgerlijk recht in hoofde de werkgever krenkt;

Dat dus in zijn hoofde geen onafhankelijke aquiliaanse actie ontstaat, verschillende van deze welke aan het slachtoffer of aan zijn rechthebbenden toebehoort;

Overwegende dat de wet op de werkongevallen in niets de aansprakelijkheid van gemeen recht van derde verantwoordelijke gewijzigd heeft;

Overwegende dat dus, in zake, hoeft onderzocht te worden tot welke vergoedingen de derde verantwoordelijken, verweerders Pareit en Sagaert, kunnen gehouden worden volgens het gemeen recht;

Overwegende dat verweerders beweren dat, wat betreft de berekening van het materieel verlies, geen rekening mag gehouden worden met het loonverlies veroorzaakt door de verdwijning van het slachtoffer, daar « de wet niet wil dat de ouders profijt zouden trekken van de opbrengst van het

werk hunner minderjarige kinderen » (artikel 387 B.W., Verbr. 19 October 1937, Pas. 1937, I, bl. 298);

Dar daarbij het recht van genot der goederen der kinderen einde neemt met de volle leeftijd van 18 jaar van het kind;

Overwegende dat dit stelsel niet mag weerhouden worden;

Overwegende inderdaad dat de wetgever de leden ener familie, niet alleenlijk « ut singuli » heeft aangezien, maar de familiebanden heeft in acht genomen en een zekere solidariteit heeft ingericht tussen de familieleden;

Dat de ouders, de kinderen kost, onderhoud en opvoeding moeten verschaffen (artikel 203 B. W.); dat wederkerig ouders en kinderen, ingeval van nood, onderhoud verschuldigd zijn (artikel 205 B. W.);

Overwegende dat het vroegtijdig verlies van een kind de ouders van deze gebeurlijke steun berooft, en zodoende een burgerlijk recht krenkt (*Rép. Prat. Dr. belge, V°, Responsabilité, n° 1560; Beroep Brussel, 6 December 1934, Verbr. 11 Februari 1935*);

Overwegende daarbij dat de solidariteit welke bestaat tussen de familieleden en wettelijk wordt erkend door het inrichten van zekere wederkerige verplichtingen, als gevolg heeft dat het een natuurlijke plicht is, voor een kind dat samenwoont en deel maakt van het huisgezin, een gedeelte van zijn loon af te staan om zijn ouders toe te laten hunne verplichting van onderhoud en opvoeding te kwijten jegens de jongste broeders en zusters van dit loontrekkend kind;

Dat het kwijten ener natuurlijke verplichting wettelijk wordt erkend, daar de wetgever elke actie in terugvordering van het gekwetene weigert;

Overwegende dus, dat ingeval een met zijn ouders samenwonend minderjarig kind, zijn loon aan de ouders afstaat, rekening hoeft gehouden te worden met zulke toestand (*Rép. Prat. Dr. belge, T. XI, V° Responsabilité, n° 1561 en 1836, Corr. Brussel, 17 November 1931, Beroep Brussel, 8 Januari 1932; Bull. Ass. 1932, bl. 72*), maar dat in acht genomen moet worden dat zulke toestand onbestendig is, daar hij op ieder ogenblik kan gewijzigd worden en normaal een einde neemt wanneer de jonkman vertrekt om te huwen en een zelfstandig huisgezin op te bouwen;;

Dat, wanneer het een jonkman van 18 jaar geldt die zijn loon afstond, kan aangenomen worden dat zijn loon normaal tot zijn 21 jaar aan zijn ouders zou terechtgekomen zijn;

Overwegende dat de mogelijkheid van loonsverhoging tijdens deze korte tijdspanne niet in aanmerking moet genomen worden, daar ook de mogelijkheid van economische crisis en werkloosheid niet in aanmerking komt en de ene eventualiteit de andere compenseert;

Overwegende dat het jaarloon van het slachtoffer door vonnis van 23 October 1946 van de heer Vrede-rechter van het eerste kanton Kortrijk vastgesteld werd op 18.720,— frank;

Overwegende dat de verweerders subsidiairlijk een netto inkomen voorstellen voor de berekening

der schadevergoeding van 20.000,— frank jaarlijks;

Dat dit cijfer kan aangenomen worden;

Overwegende dat van het loon maar 50 % ten goede kwam aan de ouders, voor het onderhoud van het gezin, daar 50 % verbruikt werden voor het onderhoud van het slachtoffer, kosten en kledij en als zakgeld voor wat ontspanning en vermaak;

Overwegende dat dus vermoedelijk het verlies van het slachtoffer een derving aan inkomen van (20.000×50)

$\frac{100}{100} \times 3 = 30.000,—$ frank voor de drie jaar aan de ouders heeft veroorzaakt;

Dat dit neerkomt op de onmiddellijke waarde in kapitaal van 3 annuïteiten op basis van 4,50 %, geeft een coëfficiënt van 3,72325 of $10.000 \times 3,72325 = 27.232,50$ frank;

Overwegende dat daarbij hoeft bijgevoegd te worden 2.500,— frank voor begrafeniskosten door de vrederechter toegekend;

Overwegende dat verweerders dus, volgens gemeen recht een schadevergoeding verschuldigd zijn van 29.732,50 frank;

Om deze redenen,

De Rechtbank, alle verdere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende;

Voegt samen de vorderingen ingeschreven op de algemene rol onder n° 6520 en 6874 en beslissende door een en hetzelfde vonnis;

Uitspraak doende op de vraag ingeleid door Libert Cyrille, werkgever van het slachtoffer;

Veroordeelt solidairlijk verweerders tot de betaling der som van 29.732,50 frank;

Verhoogt de toegekende sommen met de gerechtelijke rente;

Verwijst verweerders in de kosten;

Verklaart tegenwoordig vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs alle tegenkanting, zonder borgstelling, tot een bedrag gelijk met de helft van het bedrag der veroordelingen en mits borgstelling voor het overige der veroordeling.

NOOT. — Het door de jurisprudentie aanvaarde stelsel t.a.v. de verhouding tussen art. 19 van de Arbeidsongevallenwet 1903 en art. 1382 B.W. komt hierop neer: de derde, die het ongeval door zijn schuld heeft veroorzaakt, behoeft nooit een hoger bedrag te betalen dan de schadevergoeding, welke hij verschuldigd is krachtens de bepalingen van de artt. 1382 e.v. van het B.W., onverschillig of hij wordt aangesproken door de gelaedeerde of diens rechtshebbenden, dan wel door de werkgever, die voldaan heeft aan zijn verplichtingen, voortvloeiende uit de Arbeidsongevallenwet.

Een vergelijking met het Nederlandse recht, is, in verband met dit probleem niet van belang ontbloomt.

Art. 89, lid 1 van de Nederlandse Ongevallenwet van 1901 bepaalde, dat de Rijksverzekeringsbank voor het verzekerde bedrag gesubrogeerd was in de rechten, welke de verzekerde of diens nagelaten betrekkingen konden ontlenen aan de bepalingen van het B.W. Als gesubrogeerde kon de Rijksverzekeringsbank vanzelf niet meer vorderen dan het bedrag, dat krachtens de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek toe-

kwam aan de gelaedeerde of diens tot schadevergoeding gerechtigde nabestaanden.

Een leemte in die wet was, dat de werkgever wien, ingevolge art. 52 toegelaten was om zelf het risico te dragen, dit subrogatierecht miste; de N.V. of rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging, aan dewelke de werkgever het risico had overgedragen — waartoe hij krachtens de wet bevoegd was — werd evenmin gesubrogeerd. De praktijk behielp zich, doordat de Rijksverzekeringsbank de vorderingen, waarin zij krachtens art. 89, lid 1, gesubrogeerd was cedeerde aan de risicodragers.

Bij de Nederlandse ongevallenwet van 1921 is in deze leemte voorzien door de bepaling van art. 95, lid 1, luidend als volgt: «Degene die gehouden is tot vergoeding der schade, door de verzekerde of diens nagelaten betrekkingen tengevolge van het ongeval geleden, is voor het bedrag der schadevergoeding, krachtens deze wet uitbetaald, aansprakelijk jegens degene te wier laste dat bedrag komt». Deze bepaling spreekt dus niet meer van subrogatie, doch kent aan alle risicodragers een eigen vorderingsrecht toe tegen de personen, die voor het ongeval burgerrechtelijk aansprakelijk zijn.

Het Gerechtshof te Amsterdam kreeg in 1929 te beslissen over de vraag, of art. 95, lid 1, van de Ongevallenwet 1921 het verband had losgelaten, dat de Ongevallenwet 1901 gelegd had tussen de burgerrechtelijke verantwoordelijkheid van de schuldige en het bedrag, dat deze aan de risicodragers zou hebben te betalen.

Kon degene, door wiens schuld het ongeval was veroorzaakt, nu niet meer het verweer voeren, dat de gelaedeerde of diens nabestaanden minder schade hadden geleden dan de hun ingevolge de Ongevallenwet toegekende vergoedingen?

Bij arrest van 22 Maart 1929 (W. 12011; N.J. 1929, blz. 770), besliste het Amsterdamse Hof, dat de schuldige dit verweer inderdaad niet meer kon voeren en dus verplicht was tot vergoeding aan de risicodragers van het volle bedrag, dat deze ingevolge de bepalingen van de Ongevallenwet moest uitbetalen, zelfs al was zijn schuld krachtens de regeling van het Burgerlijk Wetboek geringer.

Dat arrest werd echter door de Hoge Raad gecasseerd bij arrest van 5 December 1929 (W., 12078; N.J. 1930, blz. 1055 met noot van Meyers). De Hoge Raad overwoog daarbij o.m. dat uit de redactie van art. 95 blijkt, dat de eigen vordering van de risicodragers volkomen hetzelfde terrein bestrijkt, als de vordering, die vroeger de Rijksverzekeringsbank bij subrogatie kon instellen, ... en dus binnen de wettelijke grenzen van de burgerrechtelijke verantwoordelijkheid gehouden is.

De H.R. komt tot het besluit, dat hij, die door zijn schuld het ongeval heeft veroorzaakt, nooit meer zal hebben te betalen dan het bedrag der schadevergoeding door de rechter naar de regelen van burgerlijk recht vastgesteld, ook wanneer hij door de risicodragers wordt aangesproken.

De Hoge Raad is dus voor het Nederlandse Recht tot hetzelfde resultaat gekomen als het Hof van Verbreking, en de Kortrijkse Rechtbank in bovenstaand vonnis, voor het Belgisch recht.

Volledigheidshalve moge nog worden opgemerkt, dat de regeling van het Nederlands Burgerlijk Wetboek omtrent de aansprakelijkheid wegens het veroorzaken van dood of kwetsing afwijkt van de Belgische en Franse.

Het Nederlands Burgerlijk Wetboek bevat na de artt. 1401-1405 (overeenkomende met onze artt. 1382-1386) de artt. 1406 en 1407, betreffende de civiel-rechtelijke aansprakelijkheid in geval van «moedwilligen of onvoorzigtigen doodslag», resp. in geval van «moedwillige of onvoorzigtige kwetsing of verninking». (Deze artikelen zijn ontleend aan de «Inleidingen» van Hugo de Groot (III, 33, 2) via het Wetboek Napoleon ingerigt voor het Koningryk Holland (art. 1318 en 1320) en het ontwerp 1820 (artt. 3022 en 3023).)

Bij de dood van het slachtoffer geeft art. 1406 Ned. B.W. aan de overblijvende echtgenoot, de kinderen of de ouders van de «nederge slagene», *die door zijn arbeid plegen te worden onderhouden*, een rechtsvordering tot schadevergoeding «ter waarde en naar gelang van den wederzijdschen stand en de fortuin der personen en naar de omstandigheden».

Alléén genoemde personen hebben recht op schadevergoeding en slechts, indien en voor zover zij door de arbeid van de overledene werden onderhouden.

De artikelen 1406 en 1407 van het B.W. bevatten bijzondere regelen voor de daarin bedoelde gevallen, die de algemene bepalingen van de artt. 1401-1405 buiten werking stellen, wat betreft de tot schadevergoeding gerechtigde personen en de omvang der vergoeding.

De Hoge Raad beschouwt de vordering uit art. 1406 Ned. B.W. als een alimentatievordering en stelt als vereiste, dat de eigen inkomsten van de gerechtigde onvoldoende zijn om overeenkomstig zijn stand te kunnen leven.

Terwijl de Nederlandse Ongevallenwet 1921 bepaalt, dat de risicodrager de begrafeniskosten van het slachtoffer moet betalen, is de schuldige krachtens art. 1406 Ned. B.W. niet verplicht die kosten te vergoeden. (Aldus H. R. 17 Febr. 1925, W. 11393, N. J. 1925, blz. 566.)

De risicodrager, die de begrafeniskosten betaald heeft ingevolge de bepalingen van de Ongevallenwet, zal die naar Nederlands recht dus niet kunnen verhalen op de schuldige derde. In België daarentegen wél, zoals ook bij bovenstaand vonnis van de Rechtbank te Kortrijk werd uitgemaakt, omdat deze kosten geacht worden te vallen onder de schadevergoeding verschuldigd krachtens art. 1382 B.W.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 14 November 1947.

Alleenzetelende rechter: M. de Jong.

Eerste referendaris: M. Schoonen.

Pleiters: Mrs. Gunzburg en J. de Raedemaeker.

Overeenkomst. — Wettelijk vermoeden van dwang (wet van 12 April 1947). — Tegenbewijs.

De wet van 12 April 1947 is toepasselijk op de voor de datum van hare bekendmaking ingestelde vordering van een Israëliet tot nietigverklaring van een tijdens de Duitse bezetting gesloten overeenkomst, waarbij hij zijn handelszaak verkocht en overgedragen heeft. Hij is bevoegd zich te beroepen op het bij die wet geschapen vermoeden van dwang.

Het tegenbewijs, dat de overeenkomst onder dezelfde voorwaarden zou zijn gesloten, ook indien de in artikel 1 dier wet bedoelde omstandigheden niet

hadden bestaan, kan door de rechtbank ontleend worden aan de met het wettelijk vermoeden onverenigbare strekking van bedingen, in de aangevallen overeenkomst vervat.

Schaeffer t/ Guerre.

Gezien de geregistreerde dagvaarding op 30 Augustus 1946 betekend;

Aangezien de eis ten doel heeft te doen zeggen voor recht:

1) dat de aankoop en overname van de bakkerij Schaeffer, met inhoud, handelsregister-inschrijving, formules, machines en cliënteel, in Januari 1941 door verweerder verricht, gebeurd zijn in voorwaarden die de nietigheid ervan ten gevolge hebben, daar aanlegger Schaeffer gehandeld heeft onder lichamelijke en zedelijke dwang, die zijn toestemming nietig maken;

2) dat tegen teruggave van de som van 50.000 fr. door verweerder als koopprijs betaald, de verweerder verplicht zal zijn de bakkerij zoals hij ze heeft ontvangen, met de inhoud, machines en installaties terug te geven aan aanlegger, evenals het recht op het gebruik van de firma-naam «M. Schaeffer», van de handelsinschrijving en van de formules en tevens het recht op de huurceel, die deel uitmaken van de transactie;

3) dat verweerder veroordeeld is tot betaling van een som van 100.000 fr. als schadevergoeding, voor het gebruik van de bakkerij met volledige inhoud van het ogenblik af van de overname tot nu toe, met de gerechtelijke interest;

4) en, bij gebreke aan onmiddellijke teruggave, verweerder te veroordelen om aan aanlegger te betalen ten titel van schadevergoeding vertegenwoordigende de huidige waarde van het handelsfonds, 2.000.000 frank, zijnde de voorlopige schatting der zaak;

Aangezien op 12 April 1947 een wet «houdende instelling van een wettelijk vermoeden ten bate van zekere personen slachtoffers van zedelijke dwang» uitgevaardigd werd;

dat deze wet uitdrukkelijk vermeldt toepasselijk te zijn op de vorderingen ingesteld vóór hare bekendmaking en waarvoor nog geen eindvonnis werd verleend (art. 6);

Dat verweerder niet betwist dat aanlegger ontvankelijk is om de beschikkingen dezer wet in te roepen;

Aangezien aanlegger als Israëliet — wat door verweerder niet ontkend wordt — wegens zijn ras blootgesteld was aan berovings- of sekwestratie-maatregelen vanwege de bezettende overheid; dat zulks toch niet ernstig mag betwist worden;

dat aanlegger — zoals iedereen die de juiste toestand kende reeds bij het begin van de bezetting kon voorzien dat er strenge maatregelen tegenover zijn persoon en zijn goederen door de bezetter zouden getroffen worden, vroeg of laat, en dat hij wijs gehandeld heeft zich te ontdoen van zijn handelsfonds;

Aangezien de Wet nochtans ook voorziet dat de verweerder gerechtigd is te bewijzen — ten einde

het vermoeden van zedelijke dwang te keren — dat de overeenkomst in soortgelijke voorwaarden zou gesloten geweest zijn indien de in art. 1 der Wet, bedoelde omstandigheden niet hadden bestaan;

Aangezien de voorwaarden van de verkoop dus dienen onderzocht; dat het kenschetsend is, dat aanlegger zich, bij de overeenkomst de dato 21 Januari 1941 verplicht 1) « aan de koper de bewerking van zijn speciale broden aan te leren »;

2) « dat hij zich verbindt, te Antwerpen, zonder vergunning van de koper, geen andere bakkerij uit te oefenen, zelfs niet door derden »;

3) « aan de koper het alleenrecht geeft voor het vervaardigen van het diabeetlijdersbrood naar de formule van Dr. Senftner te Berlijn, voor het district Antwerpen »;

Aangezien de genoemde voorwaarden als gewoon aangezien worden en dat zij evenwel mochten bepaald worden zelfs in het geval dat de in artikel 1 van de Wet, bedoelde omstandigheden niet hadden bestaan;

dat zij ook bewijzen dat de partijen zonder haast gehandeld hebben en de voorwaarden van de overname goed bedacht hebben;

dat de tweede bepaling alle zedelijke dwang bij het sluiten der overeenkomst uitsluit;

dat de derde bepaling geenszins diende bedongen, daar een zuivere formule gemakkelijk aan de investigaties van de vijand kon onttrokken worden;

dat deze beschouwingen dus de mening staven van « vrije overgave » zonder zedelijke dwang;

Aangezien of nu de prijs van 50.000 frank voor de zaak betaald, met de werkelijke waarde overeenstemt, kan de Rechtbank nu niet beslachten, en dat daartoe een deskundige dient aangesteld die zijn advies zal verstrekken; dat het niet volstaat dat aanlegger beweert dat de overnemingsprijs hem opgedrongen werd door de Duitse diensten;

Dat rekenschap houdende met de hierboven vermelde beschouwingen, een verschil van prijs slechts in aanmerking zal kunnen komen, indien dat verschil aantoonde dat de verkoopprijs overdreven laag was;

Aangezien het overige van de eis afhangt van de beslissing die zal getroffen worden in de beginselkwestie vervat in art. 2 van de Wet;

Om deze redenen :

de Rechtbank, melding makende dat de beschikkingen van artikelen, 2, 34, 40 en 68 van de wet van 15 Juni 1935 in acht genomen werden; alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, alvorens ten gronde te oordelen, bij wijze van voorbereidend vonnis, stelt de heer Marcel Pourbaix, accountant, 64, Paleisstraat, Antwerpen, als deskundige aan met opdracht van in een met redenen omkleed en onder eed te bevestigen verslag : te zeggen of de overeengekomen prijs van 50.000 fr. overeenstemde met de werkelijke waarde op het ogenblik van de overgave, rekenschap gehouden met de officiële prijzen die toen in voege waren; desgevallend de waarde ervan te beramen; gebiedt aan partijen al hun boeken, rekeningen, briefwisseling en andere bewijsstukken

aan genoemde deskundige over te geven of voor te leggen en hem tegenstrekkelijk alle inlichtingen te verstrekken, welke van aard zouden voorkomen zijne opdracht te vergemakkelijken;

Behoudt de kosten voor;

Zegt dat het vonnis uitvoerbaar is niettegenstaande beroep en zonder zekerheidsstelling.

BIBLIOGRAPHIE

KLUYSKENS Albert. — **De Erfenissen. — Beginselen van Burgerlijk Recht.** — 2° deel. — 4° druk. — N.V. Standaard-Boekhandel. — 1948.

Het succes der boeken van Prof. Kluyskens gaat in steeds stijgende lijn, wat ten volle verdiend is, zoals wij reeds meerdere malen de gelegenheid hadden het in het Rechtskundig Weekblad te onderlijnen.

Thans is er reeds een vierde druk verschenen van het belangrijk deel door Prof. Kluyskens gewijd aan « De Erfenissen ».

Laten wij hopen dat deze nieuwe druk even spoedig als zijn voorgangers moge uitgeput wezen tot grote baat der Vlaamse rechtswetenschap.

CAMBIER Cyr. — **La Section d'Administration du Conseil d'Etat.** — (Compétence et procédure). — Larcier, Brussel, 1948. Prijs : 70 fr.

De twee studiën die Mr Cyr. Cambier destijds in het Journal des Tribunaux gewijd heeft aan de bevoegdheid en de procedure der afdeling Administratie van de Raad van State zijn ten zeerste opgemerkt geworden. Zij brengen klaarheid in deze stof die voor vele juristen nog onbekend en duister is.

Het is dan ook een zeer gelukkige gedachte geweest deze beide uitgebreide studiën te verzamelen en ze uit te geven in een afzonderlijk werk, dat het eerste commentaar vormt op de regelen der rechtspleging die door de Raad van State zullen gevolgd worden.

De publicatie van de wettelijke teksten en van een summiere bibliographie volledigt het boekje, dat een onmisbaar vade mecum zal zijn voor al degenen die zich tot de Staatsraad dienen te wenden.

Luis Garcia ARIAS, **Cornelio van Bijnkershoek. Su vida y sus obras.** (Privé-druk uit « Boletín de la Universidad de Santiago de Compostella », nr. 49-50, 1947). E.U.C., Santiago, 1948, 70 p.

Het is een belangrijke rechtshistorische bijdrage die Dr Luis Garca Arias, hoogleraar in het volkenrecht aan de Universiteit te Madrid, over de grote Nederlandse jurist Cornelius van Bijnkershoek publiceert.

Van Bijnkershoek is met Hugo Grotius, de grootste Nederlandse jurist. Hoewel zijn geschriften over het Romeinse recht bij zijn tijdgenoten het meest in aanzien stonden, hebben zijn werken over het volkenrecht thans de meeste betekenis : vermelden wij slechts de fotografische reproducties van « Quaestionum juris Libri IV » (Oxford, 1930) en « De dominio maris dissertatio » (New-York, 1923, door James Brown Scott) allebei in de « Carnegie Endowment for international Peace », de studie van Joseph Delpech in « Les fondateurs du Droit international » (Parijs, 1904), het

artikel « Bijnkershoek » van G. Salvioi, in de « Enciclopedia Italiana » (Tomo VIII, p. 187, Milaan, 1930) en de studie van A. De la Pradelle, in « *Maîtres et Doctrines du Droit des gens* » (Parijs, 1939). Het hoofdwerk blijft echter nog immer de doctoraatsthesis van O. W. Star Numan, *Cornelis van Bijnkershoek, zijn Leven en zijn geschriften* (Leiden, 1869).

Daar het leven van Van Bijnkershoek in Spanje tot nog toe niet bekend werd gemaakt, heeft Prof. Arias vooraf een bio-bibliographische schets van zijn leven gepubliceerd: hierin neemt hij o.m. aan dat zijn geboortedatum was 29 Mei en niet 18 Augustus 1673, zoals J. De Louter het in zijn inleiding tot de uitgave van de « *Quaestionum juris publici libri duo* », in « *The Classics of International Law* » (Oxford, 1930) had vooropgesteld.

Aanvankelijk student in de godgeleerdheid aan de hogeschool te Franeker, ging hij in 1691 tot de Faculteit der rechten over, waar hij studeerde bij de beroemde jurist Ulrich Huber. Op 21-jarige leeftijd promoveerde hij tot *doctor juris utriusque* op een *dissertatio de pactis juris stricti contractibus in continenti adjectis* (herdruk, 1699). Na zich als advocaat gevestigd te hebben te Den Haag, alwaar hij een grote faam verwierf (en waar hij de in 1697 in Holland verblijvende Tsaar Peter de Grote onder zijn cliënten mocht rekenen!) werd hij, op 27 Mei 1704, vanwege Zeeland tot raadshier in de Hoge Raad van Holland en Zeeland benoemd, waarvan hij van 1 Juni 1724 tot 16 April 1743 president was. Tijdens zijn verblijf aldaar tekende hij minutieus de dagelijkse merkwaardigheden op van al hetgeen in de Hoge Raad voorviel in een soort intiem dagboek, genaamd « *Observationes tumultuariæ* (1704-1744), dat door prof. E. M. Meyers werd « ontdekt » en ten dele reeds in drie dikke banden werd gepubliceerd (Haarlem, 1926, 1934 en 1946). Herhaalde malen arbitreerde hij in de geschillen tussen de verschillende provinciën en steden. Hij overleed op 16 April 1743 en werd begraven te Den Haag.

Als internationalist ging de belangstelling van Prof. Arias natuurlijk naar de werken over het volkenrecht. In het tweede hoofdstuk ligt dan ook het zwaartepunt van zijn geschrift, waarin hij een overzicht en korte inhoud geeft van de werken, waarin over het volkenrecht gehandeld wordt. Hij vermeldt 21 eer-

ste uitgaven en een aantal herdrukken van de *Opera Omnia*, vervolgens citeert hij de vertalingen en ontleedt achtereenvolgens op een merkwaardig-suggestieve wijze het *De dominio maris*, het *De foro legatorum*, de *Quaestiones juris publici*, het eerste boek van *De rebus bellicis*, en het tweede boek van *De rebus variis argumenti*.

Het boekje is verlucht met een portret en de foto van een standbeeld (spijtig genoeg zonder vermelding der plaats!) en een zestal fac-similé's van titelpagina's van Van Bijnkershoek werken.

L. Th. Maes.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad. — Afl. 1 van Januari 1949.

Prof. Mr. W. G. Vegting, De Noodwet. — Indonesië. Overspanning van de Grondwet. — Prof. Mr. Frans J. F. M. Duynstee, Noodwet Indonesië en delegatie. — Mr. M. G. J. Bevers, Mr. J. P. + Mr. Dr. E. W. Catz, « Het paard van Franco »

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. — 1 Januari 1949.

Prof. Mr. Ph. A. N. Houwing, Verboden overeenkomsten. — W. G. De Vries, Is het arrest de Visser-Harms in de notariële praktijk hanteerbaar? — K. Sneep, Het rechtskarakter van de fiscale zekerheidsstelling, m.o. Prof. Dr. P. J. A. Adriani.

Journal des Tribunaux. — 2 Januari 1949 nr.3792.

Marc Ancel, Le problème de l'enfance délinquante dans les législations modernes. — Baron Van den Branden De Reeth, Le domicile légal des agents diplomatiques.